

Sociolingvistika, interakcija, učenje i poučavanje

(*Jezik u društvenoj interakciji*, Zbornik Hrvatskoga društva za primijenjenu lingvistiku, ur. D. Stolac, N. Ivanetić, B. Pritchard, Zagreb – Rijeka, 2005.)

Od 16. do 17. svibnja 2003. godine održano je u Opatiji redovito godišnje savjetovanje *Hrvatskoga društva za primijenjenu lingvistiku*, a 2005. godine tiskan je zbornik radova. Urednici zbornika su Diana Stolac, Nada Ivanetić i Boris Pritchard. Prilozi u zborniku mogu se razvrstati u tri cjeline – *sociolingvistički pristup jeziku, interakcija i diskurs te učenje i poučavanje*. Oni tematiziraju niz pitanja u rasponu od komunikacije i socijalnih praktika u različitim relevantnim institucionalnim, svakodnevnim i kulturnim kontekstima do problematike hrvatskoga kao stranoga jezika. Rad Maximiljane Barančić govori o pojmu *međujezika (interlanguale)* i pojmu “code-switching” u pozitivnom lingvističkom, kognitivnom, komunikacijskom i razvojnom smislu. Bez obzira na to kako nam vanjske informacije izgledale, “code-switching” i međujezik imaju funkciju olakšavanja i pomaganja u razmišljanju i komunikaciji. Istraživanja su pokazala da važnost leksičkih obrazaca nameće potrebu njihove integracije u nastavu jezika struke, zaključuje Nevenka Blažević. Autorica je prikupila najfrekventnije komunikacijske obrasce koji se pojavljuju u njemačkim poslovnim pismima u turizmu i sortirala ih prema komunikacijskim namjerama. Članak Maje Brala bavi se razvojem narativnih vještina na temelju analize pripovijedaka koje su ispriča-

la djeca od 5 do 10 godina. Rezultati dobiveni poticanjem naracije uspoređeni su s rezultatima dobivenim od kontrolne grupe odraslih. Cilj rada je bio ispitati kako djeca izražavaju prostorne informacije, posebice kako održavaju i mijenjaju prostorne okvire u narativnom diskursu. U radu Maje Bratanić raspravlja se o stereotipima uvjetovanima spolnom pripadnošću te njihovim odrazom u rječničkim definicijama na primjerima iz suvremene jednojezične hrvatske leksikografije. Upozorava se na uporabu “deideologizacije” jezika rječničkih definicija, osobito u sferi spolno obilježena leksika. Proučavatelji često imaju različite poglede na dodjeljivanje pozitivnog ili negativnog statusa metafori. Silva Bratož predstavila je osnovne debate povezane s pitanjem statusa metafore. Mario Brdar i Rita Brdar-Szabó otkrivaju da postoje znatne razlike među jezicima i jezičnim zajednicama glede porabe referencijalnih metonimija u diskursu medija. Uzroci su spoznajne, pragmatičke te kulturne naravi. Analiza stilski markiranih elemenata u stručnim nazivima Dragice Bukovčan provedena je na podregistru njemačkog jezika kriminalistike i kriminologije. Ukazuje na konceptualne okvire u kojima nastaju i njihovu ulogu u pojmovnom inventaru. Posebno su izdvojeni oni elementi stilskog oblikovanja teksta koji određuju međudnos autora i recipijenta. Gabrijela Buljan nastoji utvrditi valjanost nekih prethodnih analiza prema kojima odabir izvornih domena za metaforička preslikavanja na apstraktne domene iskustva varira ovisno o relativnoj predomnantnosti takvih iskustava u odnosu na druge potencijalne kandidate. Konkretni cilj je utvrditi je li se distribucija metafora vezanih uz izvorne domene rata u socio-ekonomskim i političkim diskursima povećala nakon terorističkog napada na SAD 2001.g. Učite-

lji poslovnoga engleskoga jezika moraju biti dobro informirani i odabrati prigodan udžbenik da bi održali što kvalitetniju nastavu. Slavica Čepon daje pregled glavnih kriterija pri odabiru udžbenika i raspravlja o njihovim prednostima i nedostacima. Tema rada Sanje Čurković Kalebić je ponavljanje u govoru nastavnika stranoga jezika. Na temelju snimaka razrednoga govora na satu stranoga jezika otkriva se prisustvo ponovljenih iskaza u govoru nastavnika te funkcije koje ti ponovljeni iskazi obavljaju. Darja Damić Bohač u prvom članku promišlja o neizvornim govornicima francuskoga jezika. Budući da se jezik mijenja brojnim neologizmima, sintaktičkim inovacijama, eufemizmima i kraticama, kvalitetno razumijevanje postaje upitno. Drugi članak navodi da smo na početku 21. stoljeća izloženi višejezičnoj realnosti. Uvođenjem novih tehnologija upozorava se da ne bismo smjeli zanemariti preskriptivni i deskriptivni pristup, kao ni rad na reformulaciji teksta, a kontrastivnu analizu valjalo bi proširiti i na sociokulturološke elemente. Cilj istraživanja Vesne Deželjin je istražiti kojim se jezikom služe dvije različite bilingvalne skupine u različitim životnim situacijama, zatim koji mehanizmi reguliraju smjenu jezika i kako se promjena jezičnog koda odvija. Ivo Fabijanić iznosi rezultate analize ruskih računalnih žargonizama. Proučavaju se načini formiranja, tvorba riječi i semantička strana žargona.

Članak Renate Geld odnosi se na riječ "turbo" u hrvatskom jeziku, prikazujući rezultate istraživanja provedenog na stotinu ispitanika te rezultate dobivene pretraživanjem *Hrvatskoga nacionalnog korpusa*. Prikazuju se proširenja značenja u pisanom i govornom jeziku te navode uzroci pro-

mjene. Tanja Gradečak-Erdeljić bavi se ulogom metonimije u strukturi eufemizama kao bitnih čimbenika u jeziku politike. Primjeri su promatrani u svjetlu kognitivne teorije koja metonimiju promatra kao dio "idealiziranoga kognitivnog modela" ili scenarija u kojemu ovaj kognitivni proces omogućuje mentalni pristup konceptu u kojemu eufemizam zamjenjuje politički nekorektniji izraz. Jagoda Granić navodi da se jezik ne može promatrati neovisno o onima koji ga upotrebljavaju. Jezične se razlike između muškaraca i žena mogu pojaviti na različitim razinama gramatike, u rječniku, čak i u izboru jezika u bilingvalnoj zajednici. Jezična upotreba obilježena spolom pretpostavlja i spolom determinirane promjene u planiranju jezičnoga korpusa. Antun Halonja i Alen Milković objašnjavaju razliku između pojmova *hacker*, *cracker* i *lamer*. Svoje definicije potkrjepljuju primjerima iz rječnika i informatičke literature kao i razgovorima sa računalnim zanesenicima. Opisana je i *hackerska* kultura, a poseban je naglasak na grafiji. Naveden je popis grafema uz koji slijede primjeri. U radu Nade Ivanetić metodama tekstne lingvistike analizira se pozdrav s putovanja (razglednica). Uz strukturu, teme i jezik obrađuju se i neke stilske osobitosti te tekstne vrste koja pokazuje dosta varijacija. One su uvjetovane različitim situacijskim, kognitivnim i socijalnim parametrima produkcije. Cilj je rada Nele Jurko prikazati kako se novo informatičko nazivlje iz engleskoga jezika integriralo u dva jezika primatelja: talijanski i hrvatski. Ženja Kansky-Rožman govori o osnovnim načinima/frazama izražavanja pristojnosti u govorenom i pisanom obliku poslovnoga jezika. Tomislav Krpan analizirao je tekstove odbačenih turističkih razglednica na njemač-

kom, hrvatskom i talijanskom jeziku koje su nastale u gradovima uz jadransku obalu početkom 20. stoljeća. Istražena su neka tekstnoeksterna i tekstnointerna obilježja s ciljem opisa ove tekstne vrste i otkrivanja sličnosti i razlika u tri navedena jezična i kulturna područja. Dubravko Kučanda navodi da se engleski i hrvatski znatno razlikuju u tome koji se tipovi metonimija mogu kodirati u gramatičkoj relaciji subjekt. Ranije se smatralo da su ograničavajući čimbenik pri subjektivizaciji semantičke uloge, tj. da se u engleskom gramatička relacija subjekt može pridružiti većem broju semantičkih uloga nego u hrvatskom. Međutim, kada se subjekt u nekim tipovima rečenica promatra kao referencijalna metonimija, vidljivo je da postoje razlike unutar iste semantičke uloge. Jelena Kuvač i Lidija Cvikić žele utvrditi obilježja dječjega jezika i usporediti ga s ciljanim idiomom – jezikom odraslih govornika da bi se vidjelo kako se stječe jezična kompetencija odrasloga izvornog govornika. Na primjeru glagola “brijati” i njegovih izvedenica, Radovan Lučić prikazuje jedan od modela utjecaja slenga na govorni standard. Anna Martinović istražuje sljedeća pitanja vezana uz učenje komuniciranja: Koje komunikacijske probleme učenici susreću dok pokušavaju prenijeti poruku? Koje strategije upotrebljavaju? Kako savladavaju grupne situacije gdje moraju upotrebljavati interaktivne i pregovaračke vještine? Jelena Mihaljević Djigunović, Nives Opačić i Tihana Kraš uočavaju da govornici hrvatskoga jezika sve više zaziru od komunikacije na standardnom jeziku jer ih nedostavno kontinuirano učenje materinskog jezika čini sve nesigurnijima. Kod istih tih govornika također se javlja strah od učenja

stranoga jezika pa autorice smatraju da bi povezivanje iskustava u poučavanju hrvatskih govornika stranom jeziku moglo biti dragocjeno i na planu prevladavanja straha od učenja bilo kojega jezika, pa i standardnoga materinjega. U radu Milice Mihaljević opisuju se neki novi načini postanka engleskih internetskih naziva te mogućnosti preuzimanja takvih naziva u hrvatski jezik. Također se analizira hrvatski jezik elektroničke pošte i uspoređuje se jezikom SMS poruka. Miklós Németh ustvrđuje, koristeći zapise iz osamnaestoga stoljeća i današnji govorni mađarski jezik, da postoje jezične inačice bez promjene samoga jezika. Nomenklatura vojničkog nazivlja iznimno je složena pa, svojom djelomičnom i često prividnom korespondencijom s uobičajenom terminologijom iz civilnoga života, može zbuniti prevoditelje i znatno im otežati rad, piše Krunoslav Mikulan. Prevođenje naziva činova, te u manjoj mjeri naziva dužnosti, položaja i zvanja, prevoditelju je osobito teško.

Anja Nikolić Hoyt navodi da je preuzimanje engleskih elemenata u hrvatski jezik posljedica univerzalne rasprostranjenosti engleskoga kao globalnoga jezika u današnjem svijetu. Što je, međutim, jezik prestižniji, to je tendencija prilagođavanja vlastitom sustavu slabija pa mnogi anglicizmi u hrvatskom zadržavaju obilježja izvorne grafije ili koje druge značajke jezika-modela. U radu Jasnje Novak-Milić donosi se prikaz različite uporabe osobnih zamjenica iz poštovanja u nekim indoeuropskim jezicima i način kako se one najčešće rabe među izvornim govornicima. Kada učenik uči – služi se strategijom učenja, a kada prenosi poruku – koristi se komunikacijskom strategi-

jom. Višnja Pavičić i Vesna Bagarić pitaju se znači li to da učenik ne uči dok komunicira? Članak raspravlja o tom problemu na primjeru učenja stranih jezika u osnovnoj školi. Članak Anice Perković i Lidije Krajević bavi se pristupom proučavanju gramatike. Jedan pristup zagovara eksplicitno poučavanje jer vidi učenje gramatike kao „monitoring“, a ne pokretača govora, a drugi pristup tvrdi da se samo mali dio ukupnih karakteristika jezika može svjesno naučiti jer mnogi aspekti jezika cilja nemaju pravila koja se mogu jasno formulirati i lako poučavati ili naučiti. Istraživanje Tamare Pirjavec Marčeta obuhvaća analizu nekih od najfrekventnijih talijansko-hrvatskih lažnih parova u jeziku struke. Rezultati istraživanja ukazuju da etimologija leksema ima primarnu ulogu pri objašnjavanju pojave lažnih prijatelja, a njihovo proučavanje pomaže u radu prevoditeljima i nastavnici u didaktičkoj sredini. Vesna Požgaj Hadži, Mirjana Benjak i Mirjana Doblanović proučavaju prisutnost/odsutnost dijalekata u osnovnoškolskom programu, u udžbenicima i nastavnoj praksi te promišljaju o tome kako dijalekt može biti koristan da bi se bolje savladao standardni jezik. Tema članka Danke Singer jest sociolingvistička priroda, tj. sociolingvistički parametri verbalne poruke hrvatskih reklamnih slogana. Lelija Sočanac razmatra status engleskoga kao europske *lingua franca*, kulturne, društvene i lingvističke posljedice ekspanzije globalnoga jezika te njegovo mjesto u strukturi višejezičnosti, kako u europskim institucijama, tako i u različitim komunikacijskim domenama. Rad Anete Stojić osvrt je na situaciju davanja osobnih imena u Rijeci. U prvom dijelu daje se kratak povijesni pregled o osobnim imenima u toj regiji, a potom se analizom

popisa imena djece iz vrtića i jaslica nastoji izdvojiti trend. Diana Stolac analizira načine ispričavanja zbog nepridržavanja dogovorenoga vremena izlaganja na stručnim i znanstvenim skupovima. Ispričavanje se promatra kao govorni čin i utvrđuju se strategije uporabljene u ovom komunikacijskom postupku. U svom radu Nada Šabec istražuje razne vidove utjecaja engleskog na slovenski jezik i to na sljedećim razinama: leksičkoj, sintaktičkoj, pragmatičkoj i interkulturalnoj. Željka Štefan uviđa da nova nastavna sredstva traže i nove pristupe pa u svom radu predočava moguće pristupe funkcionalne uporabe *Power Point* programa u nastavi talijanskog jezika struke. Članak Vanje Švačko donosi informacije o studiju kroatistike u Indiji i Kini te pregled problema koji prate taj studij, od jezikoslovnih do kulturoloških. Alain Thomas piše o izgovoru francuskoga jezika u Nici. Proučava što je u jeziku promijenjeno i koje su posljedice. Rad Sande Lucije Udier bavi se obilježjima hrvatske televizijske nogometne reportaže koja su uvjetovana reportažnim žanrom, televizijskim medijem i nogometnom temom. Karol Visinko vrednuje dosadašnja znanstvena istraživanja Zdenke Gudelj-Velage koja se bavila učenjem hrvatskoga jezika kao L_2 u školama s talijanskim nastavnim jezikom na području Primorsko-goranske županije. Članak donosi i zapažanja o aktualnoj školskoj praksi u Hrvatskoj. Mnogi ljudi smatraju da druge zemlje imaju kulturu, dok samo njihova ima istinu. Interkulturalni senzibilitet nije urođen i treba ga razvijati. Irena Vodopija-Krstanović navodi da učenje stranoga jezika uključuje i učenje o drugoj kulturi, a kulturalne razlike izravno utječu i na proces učenja i poučavanja. Yvonne Vrhovac opisuje načine na koje se mogu razviti od-

nosi između učenika i nastavnika koji pogoduju razvijanju korisne verbalne i opuštene atmosfere u didaktičkoj sredini. U članku se zagovara stajalište kako su nastavnikova i učenikova uloga komplementarne te se zbog toga ne može izdvojeno analizirati nastavnikovo ili učenikovo verbalno ponašanje. Rad Olge Vučetić opisuje kako se valja koristiti internetom kao nastavnim sredstvom. U njemu se također razmatraju neki aspekti učenja stranih jezika uz pomoć interneta. Mihaela Zavašnik obrađuje ulogu nastavnika engleskoga kao jezika struke u jezičnim školama u Sloveniji. Katarina Dea Žetko navodi da su problemi u određivanju značenja *present perfecta* odavno poznati. Gramatike i udžbenici često nude različite mogućnosti klasifikacije. Članak osvjetljava taj problem kroz različita polja lingvistike i nudi moguća rješenja koja će pomoći u poučavanju i učenju *present perfecta*.

Alen Milković